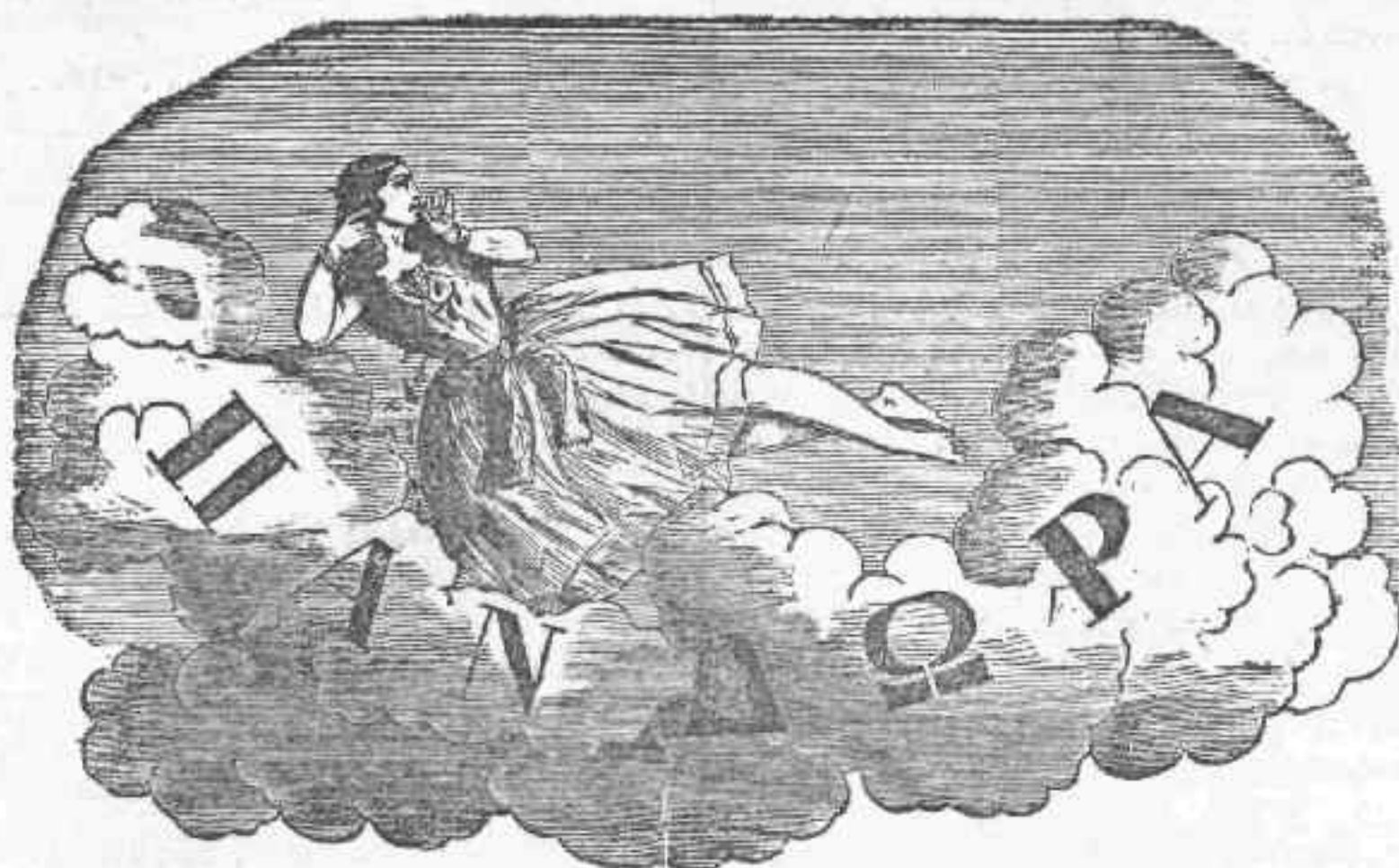

15. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ. 1853.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 68.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

—ο—

Ἐπειδὴ ἐξέλιπεν ἀπὸ τὸ Γραφεῖον τῆς Πανδώρας ὁλόκληρος ὁ τόμος τοῦ πρώτου ἔτους αὐτῆς, ὅσοι ἔχοντες τοιοῦτους εὐχαριστοῦνται νὰ τοὺς πωλήσωσιν, ἅς τοὺς στείλωσιν εἰς αὐτό· καὶ ἐὰν μὲν ᾖναι πολὺ μεταχειρισμένα τὰ φυλλάδια θέλουσι λάβει ἀνὰ δρ. 8. τὸν τόμον, ἐὰν δὲ μετρίως, ἀνὰ 10.

Τὸ γραφεῖον τῆς Πανδώρας ἀγοράζει προσέτι καὶ τὰ ὑπὸ Στοιχ. Β. Γ. Δ. καὶ Ε. φυλλάδια.

—❖❖❖—

ΕΛΕΝΗ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδὲ φυλλάδ. ΕΖ΄.)

—ο—

Ἀκούσασα τὴν φωνὴν ταύτην ἀνεσκίρτησεν ἡ νέα σύζυγος· ἀλλ' ἐπέβαλε τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὰ δάκρυά της ἐξηράνθησαν ὡς διὰ θαύματος.

— Ἡλπίζα νὰ εὔρω ἐδῶ τὸν Ὀσμόνδον, εἶπεν ὁ στρατηγός.

— Ἦλθε τῶνόν τι, ἀπεκρίθη ἡ Ἑλένη, ἀλλ' ἀνεχώρησεν.

— Εἶπεν ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ;

— Δὲν μὲ φαίνεται.

— Εἶχ' ἀνάγκην νὰ τὸν ἰδῶ, ἐπανέλαβε δυσθύμως μετὰ μικρὰν σιωπὴν ὁ στρατηγός· διὰ τί νὰ μὴ περιμεῖνῃ;

Εἶπε καὶ ἐσήμανε [τὸν κώδωνα. Εἰς ὑπηρετῆς εἰσῆλθεν.

— Ὑπαγε εἰς τοῦ Κ. Σερινιῦ, εἶπεν ὁ στρατηγός, καὶ παρακάλεσέ τον ἐκ μέρους μου νὰ ἔλθῃ εὐθὺς ἐδῶ· ἐὰν δὲ δὲν τὸν εὔρῃς πρᾶγγεῖλε νὰ τὸν εἰποῦν ὅτι τὸν περιμένω τὸ πρῶτ' πρὸ τῶν ὀκτώ.

Καὶ μεταβὰς εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ θαλάμου ἔμεινεν ἐκεῖ λεπτὰ τινα τῆς ὥρας· μετὰ δὲ ταῦτα πλησιάσας τὴν Ἑλένην ἔλαβε φιλοστόργως τὴν χεῖρά της, καὶ εἶπε·

— Συγγνώμῃ με, ἀγαπητὴ μου· εἶμαι ἀκόμη ζαλισμένος ἀπὸ μίαν διεξοδικωτάτην καὶ ἀηδεστάτην ἐργασίαν τὴν ὁποίαν μόλις ἐτελείωσα ἀπόψε.

Καὶ ἠσπάρθη τὸ μέτωπόν της.

— Τὸ μέτωπόν σου καίει, Ἑλένη, εἶπεν εὐθὺς ταραχθεὶς, καὶ αἱ χεῖρές σου εἶναι κατάψυχροί· πάσχεις, φιλτάτη μου;

— Ὀλίγον, ἀπεκρίθη ἡ σύζυγός του.

— Ἐχεις ἐλέπω πυρετόν!

Ἡ Ἑλένη ἀπέσυρε ταχέως τὴν χεῖρά της, καὶ εἶπε·

— Πυρετόν . . . όχι, δὲν μὲ φαίνεται. Αἰσθάνομαι μάλιστα ὅτι εἶμαι καλῆτερα.

— Χαίρω, χαίρω, ἀνέκραξεν ὁ στρατηγός.

Καὶ λαδίων ἐν φύλλον τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀγγέλου, ἤρχιστε νὰ ἀναγινώσκη μὲ συντονιστάτην προσοχὴν. Ἡ δὲ Ἑλένη, ἐκλινε μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ στήθος, καὶ ἡ ξανθὴ κόμη τῆς ἀνεμίσχθη μὲ τὰ νεύρα κατὰ μαλλίαν τοῦ τέκνου τῆς.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο παρήλθε μελαγχολικόν, καὶ ἐφάνη ἀτελεύτητον εἰς τὴν ταλαίπωρον Ἑλένην. Ὁ στρατηγὸς ἀπεκοιμήθη, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἀναγινώσκων τὸν Στρατιωτικὸν Ἀγγέλου, ὁ Σερινιὺ ἤλθε τὴν ἐπαύριον, ἀλλὰ δὲν ἶδε τὴν Ἑλένην, καὶ ἀνεχώρησε πρὸ τῆς ὥρας τοῦ προγεύματος. Ἐπανῆλθε δὲ καὶ τὸ ἐσπέρας περὶ τὴν ἐξόδοσιν.

— Στρατηγέ! εἶπεν εἰς τὸν Σαιγγερὰν, ἀναχωρῶ.

— Ἀναχωρεῖς! καὶ διὰ τί;

— Ἰδὼ σήμερον, ἐπανελάθεν ὁ Ὀσμόνδος, τὸν ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὲ στείλῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Μόλις δὲ ἐτελείωσε τὴν φράσιν του καὶ ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Ἑλένην ὥς νὰ τῇ εἶπεν· Βλέπεις ὅτι ἐφύλαξα τὸν λόγον μου; Ἐκείνη δὲ ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ δύο δάκρυα ἀναβλύσαντα ἀπὸ αὐτοῦς, ἔπεσαν εἰς τὰς ἠνωμένας χεῖράς τῆς. Δὲν ἐτόλμα νὰ ἰδῇ τὸν Ὀσμόνδον ἐπειδὴ ἠσθάνετο κλονουμένην ἐκ βάθρων τὴν καρδίαν τῆς. Ἰδοῦ, εἶπε, καθ' ἐαυτήν, ψυχὴ εὐγενὴς καὶ γενναία!

— Ἀ! Ἄ! ἀνέκραξεν ὁ στρατηγός· ὑπάγεις εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Εὖγε! . . . Ἐννοῶ, φίλε μου, ὅτι εἰς τὴν ἡλικίαν σου εἶναι σκληρὸν νὰ κάθῃσαι μὲ χεῖρας σταυρωμένας καὶ μὲ τὸ σπαθίον εἰς τὴν θήκην, καὶ νὰ τρέχῃς εἰς τοὺς δρόμους τῶν Παρισίων ὥς οἱ μυροφόροι ἐκεῖνοι στρατιωτικοὶ οἱ ὅποιοι βάλλουν τὴν στολὴν των διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς χοροὺς τῆς αὐλῆς. Σ' ἐπαινῶ· ὕπαγε νὰ μὲ διορθώσῃς ἐκείνους τοὺς διαβολοδράδας, καὶ ἐπίστρεψε μ' ἓνα βαθμὸν ἀνώτερον.

— Θὰ κάμω τὰ δυνατὰ μου, στρατηγέ, εἶπεν ὁ Ὀσμόνδος, προσπαθήσας νὰ μειδιάσῃ.

— Καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀνάγκην μου, γράψε με. Θὰ ὁμιλήσω εἰς τὸν ὑπουργόν, ὅστις ὡς ἡξεύρεις, εἶναι παλαιὸς σύντροφός μου.

Ὁ νέος δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ παρατήρει τὴν Ἑλένην στρέψασαν τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ κρύψῃ βέβαια τὰ δάκρυά τῆς. Ναί μὲν δὲν τὰ ἶδεν, ἀλλὰ τὰ ἐμάντευσε. Ταλαίπωρος Ἑλένη! Αἱ δυνάμεις τῆς δὲν ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν γενναιοτήτά τῆς.

— Καὶ πότε ἀναχωρεῖς, Ὀσμόνδε; ἠρώτησεν ὁ στρατηγός.

— Δύριον.

— Θὰ ἔλθῃς λοιπὸν ἀπόψε μαζί μ' εἰς τὸ θέατρον;

Ὁ Ὀσμόνδος συνεταράχθη· δὲν ἐπερίμενε τοιαύτην πρόσκλησιν, καὶ μόλις ἐτραύλισεν ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις.

— Θὰ περάσωμεν τοῦλάχιστον μαζί τὸ τελευταῖον ἐσπέρας.

— Εὐχαριστῶ . . . στρατηγέ . . . πλήν . . .

— Δὲν δέχομαι προφάσεις . . . ἀνεφώνησεν ὁ στρατηγός. Τί λέγεις, Ἑλένη; δὲν πρέπει νὰ ἔλθῃ μαζί μας;

Ἀλλὰ ποῖαν ἀπόκρισιν νὰ δώσῃ ἡ Ἑλένη; . . . αὐτὴν ἐπερίμενε καὶ ὁ Ὀσμόνδος. Ὡ! εἰς καὶ αὐτὴ τὸν ἐπροσκάλει, μὲ ποῖαν σπουδὴν, μὲ ποῖαν χαρὰν θὰ ἐδίχετο! Ἀφοῦ θ' ἀνεχώρῃ τὴν ἐπιούσαν, διὰ τί νὰ μὴ προμηθεύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν τελευταίαν αὐτὴν εὐτυχίαν;

— Ἰσως, ἀπεκρίθη ἡ Ἑλένη, ὁ Κ. Σερινιὺ ἔχει ἀπόψε προετοιμασίαν τοῦ ταξιδίου του, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἀναβάλῃ.

— Δὲν θέλει νὰ δεχθῶ, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ὀσμόνδος. Καὶ ὁμως νὰ περάσω τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐσπέραν μακράν τῆς! ὅποιον βίβανον!

— Περίεργον, στρατηγέ, ἀπεκρίθη ὁ Σερινιὺ, σήμερον τὸ πρωτὶ ἤλθε καὶ εἰς τοὺς δύο μας ἡ αὐτὴ ἰδέαν· καὶ ἐγὼ ἐνοικίασα θεωρεῖον.

— Τότε σιωπῶ, εἶπεν ὁ Σαιγγερὰν.

Μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀνεχώρησαν καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ θέατρον. Παριστάνοντο τότε, ὅπως καὶ σήμερον, οἱ Ὑγερότοι, ἦτον ἐπίσης μεγάλη συρροή, καὶ κατ' εὐτυχίαν ὁ Σερινιὺ εὗρε θεωρεῖον ὅχι πολὺ μακρὰν τοῦ τῆς Ἑλένης. Ἐκάθησε λοιπὸν μακρὺν ἀπὸ αὐτὸν διὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν εὐτυχίαν του. Βεβαίως μεγίστη ἦτον ἡ θυσία τοῦ ἀποποιηθέντος τὴν πρόσκλησιν τοῦ στρατηγοῦ· ἀλλὰ τὸ βλέμμα τῆς Ἑλένης ἐξέφραξε διὰ τοῦτο τοιαύτην εὐγνωμοσύνην, ὥστε ὁ ταλαίπωρος Ὀσμόνδος ἠσθάνθη δακρύοντας τοὺς ὀφθαλμούς του.

Τὴν ἐπιούσαν ἐμελλαν νὰ τελειώσουν ὅλα, καὶ μόνη ἡ ἐσπέρα ἐκείνη ἔμενε τελευταία διὰ νὰ ζήσῃ ἀληθῶς· ὅθεν ἐννοεῖς καλλίστα, φίλε μου, ὅτι ἤκουσε τοὺς Ὑγερότους ὅπως τοὺς ἀκούεις καὶ σὺ ἀπόψε, καὶ ἐβόλεπε τὸ ὠχρὸν καὶ μελαγχολικὸν πρόσωπον τῆς Ἑλένης ὅπως καὶ σὺ. Τὸ περίλυπον ἐξωτερικόν τῆς κατεπλήγωσεν ὑπὲρ πατε τὴν καρδίαν του· διότι, κύπτουσα τὴν κεφαλὴν, ὁμοιάζεν ἄνθος ἡμισυντριφθὲν πρὸς τὴν ῥίζαν του. Ὁ ταλαίπωρος νέος ἔπασχε καὶ δι' ἐκείνην καὶ δι' ἑαυτὸν. Θὰ ἔλθουν ἄλλοι, εἶλεγε καθ' ἑαυτὸν, σκληροὶ καὶ ἀσπλαγχνοὶ οἵτινες θ' ἀνασύρουν τὸ κάλυμμα τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς ἀθωότητος, τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου κάθηται τρέμουσα, καὶ τότε θὰ πάσχη ὡς ἔπασχε καὶ χθὲς, τὰ δάκρυά τῆς θὰ τρέξουν χωρὶς ἴσως νὰ μαλαξοῦν τὴν ἀνιλεῖν καρδίαν των, καὶ ἴσως αὐτὴ, γλυκεῖα καὶ ἀσθενής, θὰ πέσῃ ὑπὸ τὰ βέλη των.

Τοιαῦτα ἀνελογίζετο ὁ Ὀσμόνδος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τρίτης πράξεως· ἡ αὐλαία εἶχεν ἤδη καταπέσει, αὐτὸς δὲ παραδεδωμένος ὅλως εἰς τὴν ἐσωτερικὴν θλίψιν του, ἐλησμόνησε καὶ τὸ δράμα, καὶ τὸ πλῆθος, καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις βαθυτάτας. Αἶρνης ἤκουσε πλησίον του τὸν ἀκόλουθον διάλογον.

— Γνωρίζεις τὴν νέαν ἐκείνην ἢ ὁποία εἶναι εἰς τὸ δευτερόν θεωρεῖον, ἀριστερά;

— Τὴν κόμησσαν Σαιγγεράν.

Ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ Ὀσμόνδος ἀνεσκίρτησεν ἀκουσίως καὶ ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν.

— Πρὸ ὀλίγου, εἶπεν ὁ πρῶτος, ἦτον πλησίον τῆς ἑνὸς γέροντος ἀσπρμαλλῆς· ὁ πατήρ τῆς βέβαια.

— Ἐξ ἐναντίας, ὁ σύζυγός τῆς, ὁ στρατηγὸς Σαιγγεράν.

— Πῶς! σύζυγος ἐκείνης τῆς νέας ἢ ὁποία μόλις θὰ ᾔδει εἰκοσὶν ἐτῶν!

— Τί σημαίνει; ἐπανελάβε μὲ φωνὴν χαμηλωτέραν ἐκεῖνος ὅστις εἶχε προφέρει τὸ ὄνομά τῆς· ἐάν ἐκεῖνος εἶναι γέροντος ἔχει νίους ὑπασιπιστάς.

Ὁ Ὀσμόνδος ἠσθάνθη παγῶσαν τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας του, καὶ ἀνεσκίρτησεν ὡς ἂν ἐδαγκάσθῃ ἀπὸ ὄφιν εἰς τὸν πόδα· ἠτένισεν ἐκείνον ὅστις ὠμίλησεν οὕτω πως, ἀλλ' αὐτὸς δὲν τὸν παρετήρησεν. Ὁ διάλογος λοιπὸν ἐξηκολούθησε.

— Τότε, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, τὰ ἄσπρα μαλλία γίνονται ἄφρατα· ἤθελα νὰ ἤμην κ' ἐγὼ ὑπασιπιστὸς τοῦ στρατηγοῦ. Βλέπεις ὅτι ἔχει καὶ ὁ στρατιωτικὸς βίος τὸ καλὰ του.

Φαντάσθητι, φίλε μου, τί υπέρβαρεν ὁ δυστυχὴς Ὀσμόνδος, καθήμενος πλησίον τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, καὶ ἀκούων τὴν ἀτιμον καὶ ἀνανδρον συνομιλίαν των, ἥτις ἐπροσπάθει νὰ στιγματίσῃ τὴν ἀγνωτέραν καὶ τὴν ἀθωοτέραν τῶν γυναικῶν, ἥτις ἐξυβρίζεν ἐκείνην ἢ ὁποία ἦτον ἄξια τοῦ σεβασμοῦ ὅλου τοῦ κόσμου. τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο θυμὸς τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. Ὡ! μεταξὺ τῶν τόσων του θλίψεων ἢ θλίψεως αὐτῇ ἦτον βεβαίως ἢ δεινότερα· καὶ ποτὲ μὲν τὸ πρόσωπόν του ἐξήπτατο καὶ ἐφλογίζετο, ποτὲ δὲ ἐγίνετο κάτωχρον καὶ μελανόν.

Ὁ εἰς τῶν δύο ἐπανελάβε.

— Εἶναι πολλὰ νέα καὶ πολλὰ εὐμορφος διὰ τὸν παλαιόγερον ἐκεῖνον· ὥστε ἔχει ἐραστὴν ἕνα κάποιον Σερινιό.

Ὁ Ὀσμόνδος ἔτρεμεν, ὁ ἰδρὸς ἔρρεεν ἀπὸ τὸ μέτωπόν του, καὶ δὲν ἐτόλμα οὔτε κἂν νὰ κινηθῇ φοβούμενος καὶ τὸν ἰδίον ἐαυτὸν του. Τὸ βλέμμα του ἐστράφη ἀκουσίως πρὸς τὴν Ἑλένην... ἢ ὁποία... Θεέ μου... εἶχεν ἀκούσει ὅλην αὐτὴν τὴν συνδιάλεξιν! Τὰ αἰσχρὰ ἐκεῖνα λόγια τὰ ὅποια τὴν ἐσυκοφάντουν, εἶχον εὐθάσει εἰς τὰς ἀκοάς τῆς ὡς ἡ τελευταία βύσσιος τῆς πληγωμένης καρδίας τῆς. Ὁ Ὀσμόνδος ἐπέσθῃ περὶ τούτου, ἰδὼν τὴν ὄφιν αὐτὴν τῆς Ἑλένης· τὴν ὠχρότητα τῆς διεδέχθη ἐρυθρὰ φλογερὸν τὸ ὅποιον κατεκοκκίνισε τὸ πρόσωπόν τῆς, καὶ εἰς τοὺς ἀπολιθωμένους ὀφθαλμούς τῆς ἐκυκλοφόρουν δάκρυα.

Ὁ Ὀσμόνδος ἠσθάνθη πυρετὸν μανίας εἰς τὴν κεφαλὴν· ἀδύνατον εἶναι νὰ περιγράψω τί συνέβη εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐσηκώθη ὡς ἀστραπὴ, καὶ χωρὶς νὰ ᾔξερῃ τί ἔλεγε καὶ τί ἔκαμνε, προσεβαλε τὸν συκοφάντην. Τίς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν θὰ ἔκαμνε τὸ ἴδιον; Ἡ σκηνὴ ὑπῆρξε ζωηρὰ καὶ φρικτὴ, καὶ ἐξῆλθον καὶ οἱ τρεῖς.

Τί εἶπαν οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀφ' οὗ ἐσηκώθη ὁ Ὀσμόνδος, ἢ Ἑλένη οὔτε τὸ ᾔκουσεν, οὔτε τὸ ἔμαθε· διότι καὶ οἱ τρεῖς ὠμίλουν συγχρόνως, αὐτὴ δὲ εἶχε κύψει τὴν κεφαλὴν τρωθεῖσα ἀπὸ τὴν αἰσχρὰν συκοφαντίαν.

Ἐπεριπάτουν εἰς τὰς διόδους τοῦ θεάτρου, δταν ἰδᾷ ἐρχόμενον τὸν Κ. Σερινιό, ὠχρὸν καὶ τεταραγμένον.

— Κύριε, μὲ εἶπεν, ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ὁμιλήσω.

Καὶ λαβὼν με κατὰ μέρος μὲ διηγήθη τὰ διατρέξαντα.

— Εἶμαι μόνος ἐδῶ, ἐπρόσθεσεν ἐπὶ τέλους, καὶ αὐτοὶ τὸ πρῶτ' ἀναχωρῶ διὰ τὴν Ἀφρικὴν. Θέλω νὰ τελειώσῃ ἀμέσως αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις, διότι ἡ ἐλαχίστη κρηγορία ἐνδέχεται νὰ προκαλέσῃ καὶ νέας ἐξηγήσεις, καὶ τὸ ὄνομα τῆς Κ. Σαιγγεράν τόσῳ ἀτίμως προσβλεθὲν, ἐνδέχεται νὰ σκοφαντηθῇ ἐκ νέου. Δὲν πρέπει νὰ μάθῃ καὶ ἄλλος ξένος τὸ μυστικὸν τῆς προσβολῆς αὐτῆς, τὸ ὅποιον θ' ἀποθάνῃ μετ' ὀλίγον ὁμοῦ μὲ τὸν ἕνα τῶν δύο μας. Σὲ τὸ λέγω, κύριε, ἐπειδὴ σὲ ἰδᾷ ἄλλοτε εἰς τῆς Κ. Σαιγγεράν. Ἐάν τὴν γνωρίζῃς, θὰ τὴν ἀγαπᾷς βεβαίως καὶ θὰ τὴν τιμᾷς ὅπως ἀξίζει.

Καὶ ταῦτα λέγων ἐθλίβε καὶ τὰς δύο μου χεῖρας, καὶ ἠσθάνομην τρέμον ὅλον τὸ σῶμά μου.

— Ἠπατήθην τάχα, ἐξηκολούθησεν, ὑποθέσας ὅτι θὰ συγκατετίθεσο νὰ χρησιμεύσῃς ὡς μάρτυς μου; Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ σὲ βεβαιώσω καὶ νὰ ὀρκισθῶ, κύριε, μὰ τὰ ἱερὰ κόκκαλα τῆς μητρός μου, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι καθαρὰ ψεῦδη.

— Σὲ πιστεύω, κύριε, ἀπεκρίθην, καὶ δέχομαι.

— Ἀ! εὐχαριστῶ! εὐχαριστῶ!... μὲ εἶπεν εὐγνωμόνως, καὶ ἂν ποτε λάβῃς ἀνάγκην ἀγάπης καὶ ἀφροσύνης ἀδελφικῆς, ἐνθυμήσου με.

Ἐξῆλθον εἰς τὸν δρόμον, καὶ δὲν ἐβραδύναμεν ν' ἀπαντήσωμεν τοὺς ἀντιπάλους περιδιαβαζοντας εἰς τὴν ὁδὸν Lepelletier. Ὑπῆγάμεν καὶ ἠτοιμάσαμεν ὄπλα, καὶ ὁ τόπος τῆς μάχης εὐρήθη εὐκόλως, διότι οἱ δύο μονομάχοι ἦσαν ἐξ ἴσου ἡρετισμένοι, καὶ ἐξ ἴσου ἀποφασισμένοι νὰ φονεύσῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ἐτάθημεν εἰς ἕνα δρόμον ὁ ὁποῖος μᾶς ἐφάνη ἐρημος, μεταξὺ τινῶν ἐρειπίων. Ὁ φανὸς διέλιθε γὰρ ἀμυδρὰ καὶ ἀβεβαίον. Καὶ ἀμέσως ἐγύμνωσαν τὰ ξίφη.

Φρικτωδέτερον θεῖαμα δὲν μ' ἔτυχε γὰρ ἰδῶ! Φαντάσθητι τοὺς δύο ἐκείνους ἀντιπάλους τοὺς ὁποίους καὶ ἐν μέσῳ δὲν ἐδύνατο νὰ συμφιλιώσῃ, καὶ οἵτινες καὶ οἱ δύο, κάτωχροι καὶ τριζόντες τοὺς ὀδόντας, ἰστάμενοι ὁ εἰς ἀντικρὺ τοῦ ἄλλου, ἀντήλλασαν βλέμματα ἄγρια. Φαντάσθητι ἔπειτα τὴν σιωπὴν τῆς νυκτὸς διακοπτομένην ἀπὸ τὸν ὀξύν ἦχον τοῦ σιδήρου κτυποῦντος τὸν σίδηρον, καὶ τὴν συνεχῇ καὶ ἀσθματικὴν πνοὴν τῶν δύο μονομάχων, κ' ἐνόησε τὴν θέσιν μου. Τὸ αἷμά μου ἐπάγονε, καὶ δὲν ἐδυνάμην οὐδὲ νὰ ἰδῶ τὰς περιπετείας τῆς θηριώδους ἐκείνης μάχης· διότι ποτὲ μὲν τοὺς εἶδον καὶ τοὺς δύο, ποτὲ δὲ ἐγίνοντο ἄφαντοι εἰς τὸ σκότος. Τέλος πάντων τί συνέβη; δὲν ᾔξερω· ᾔξερω μόνον ὅτι ὁ Ὀσμόνδος ἐκλονήθη, καὶ ὅτι ἔτρεξα πρὸς αὐτόν, καὶ

τὸν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου· ἦτον πληγωμένος εἰς τὸ στήθος.

— Ἐπληρώθην, μὲ εἶπε, θανατηφόρως.

— Ὅχι δὲ, ἀνέκραξεν εὐθύς, προσπαθῆσας νὰ δώσω εἰς τὴν φωνήν μου ἑκφρασίαν ἀταραξίας καὶ ποιηθείσας, τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν εἶχα· κ' ἐγὼ ἐπληρώθην ἄλλοτε εἰς τὸ στήθος, πληρὺ ζῶ.

Τοῦτο δὲν ἦτον ἀληθές, ἀλλ' ἠθέλην ν' ἀπομακρύνω ἀπὸ αὐτὸν τὴν ιδέαν τοῦ θανάτου.

— Ὅχι, μὲ ἀπεκρίθη, τελειώνω, τὸ αἰσθάνομαι . . . μόλις θὰ ζήσω ὀλίγας στιγμὰς.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀντίπαλος καὶ ὁ μάρτυς τοῦ μᾶς ἐπλησίασαν, αὐτὸς μὲ εἶπεν·

— Ἀς μᾶς ἀφήσουν μόνους, ἔχω νὰ σὲ ὁμιλήσω καὶ ὀλίγος καιρὸς μὲ μένει.

— Εἰπέ, κύριε, εἶπα εἰς τὸν μάρτυρα, νὰ πλησιάσῃ ἡ ἀμαξία μου διὰ νὰ παραλάβῃ τὸν Κ. Σερινιὺ.

Μόλις ἐπρόφερα τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ οἱ δύο ἐστάθησαν ἐκθαμβοί· τότε ἐνόησαν τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς μονομαχίας.

— Κ. Σερινιὺ, εἶπεν ὁ ἀντίπαλος μονομάχος, τὸ ὄνομά σου μὲ μανθάνει τώρα τὴν ἀληθὴ αἰτίαν τῆς ὀλεθρίας μάχης μας. Συγχώρησόν με παρακαλῶ διὰ τὰς ἀξιοκατακρίτους ἐκφράσεις μου, τὰς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκβάλω ποῦποτε ἀπὸ τὸ στόμα μου· θὰ μετανοῶ ἐν ὅλῃ μου τῆς ζωῆς.

Ὁ ταλαίπωρος Ὀσμὸνδος ἐδῶκε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα.

Ὅταν δὲ ἐμείναμεν μόνοι, ἐστηρίχθη ἐπάνω μου, καὶ σῶσε ἀπὸ τοῦ θυλάκιόν του χαρτίον διπλωμένον.

— Εἶπαι, μὲ εἶπε, τίμιος ἄνθρωπος· θὰ σὲ ἀναθέσω τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τελευταίας παραγγελίας μου, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐκπληρώσῃς τὴν θέλησίν μου. Ἀνάθε τοῦτο τὸ χαρτίον . . . διευθύνεται εἰς τὴν Κυρίαν Σαυγερὰν. Ἀύριον . . . νὰ τὸ ἐγχειρίσῃς εἰς αὐτήν . . . ἀνέγνωτε πρὶν τί περιέχει, καὶ θα ἴδῃς ὅτι προσηνέστην τὸν θάνατόν μου . . . Δοιπὸν . . . λοιπὸν . . . δὲν θὰ τὸ ἐγχειρίσῃς εἰς τὴν κυρίαν, . . . ὦ ! . . . ἀποθνήσκω . . . ὕψαινε !

Ἀφοῦ δὲ ἔλαβεν τὸ χαρτίον, ἐνῶ ἐκεῖνος ἔκειτο ἀναισθητός εἰς τὰς ἀγκάλας μου, τὸν μετεφέρμεν εἰς τὴν ἀμαξίαν μου, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλ' ὁ ἄθλιος ! δὲν ἀνένηψε πλέον ! Μόλις πνεύθη μία ὥρα καὶ ἐξέπνευσεν.

— Ὁ ταλαίπωρος ! ἀνέκραξεν ὁ Ρέυβαλ, ἐνῶ, καταβληθείς ἀπὸ τὴν θλιβεράν ταύτην ἀνάμνησιν, ἐσιώπων.

— Ὁ ταλαίπωρος ! ἐπανέλαβε καὶ δεύτερον· τρώμερόν, τρώντι ! καὶ ἡ κυρία Σαυγερὰν ;

— Ἦχε τελειώσει καὶ ἡ τετάρτη πράξις ὅταν ἐπανῆλθεν ὁ στρατηγὸς εἰς τὸ θεωρεῖον· ἦτον κἀτωχρός, καὶ τὸ ἡλλοιωμένον πρόσωπόν του ἐπρόδιδε τὴν ἐσωτερικὴν του ταραχὴν τὴν ὁποίαν ἐπροσπάθει νὰ κρύψῃ. Ἐκάθισεν δὲ ὀπίσθεν τῆς γυναικὸς τοῦ ἥτις δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, καὶ μετ' ὀλίγον εἶπεν·

— Ἐκεῖνος ὁ Ὀσμὸνδος ἐστάθη πάντοτε εὐερέθιστος· πρὸ ὀλίγου ἐφιλονέικησεν δὲν ἤξεύρω μὲ ποῖον

. . . καὶ ἐμονομάχησε μὲ αὐτὸν πλησίον ἑνὸς φανοῦ. Ἡ τύχη δὲν τὸν ἐδοκίμησε καὶ ἐφρονεῖθη.

— Ἐφρονεῖθη ! ἀνέκραξεν ὁ Ἑλένη ὠχριάσασα ὡς ὁ θάνατος ἐνῶ ἐσηκώθη μηχανικῶς πῶς ὡς διὰ νὰ τριέξῃ . . . ποῦ, καὶ αὐτὸς τὸ ἠγνόει.

Ἀλλ' ὁ στρατηγός, βαλὼν ἀταράχως τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ὤμου της, τὴν ἠνάγκασεν νὰ καθίσῃ, καὶ εἶπε·

— Δὲν ἐπερίμενε τουλάχιστον τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὸ πεδῖον τῆς μάχης ;

Ἡ τρομερὰ αὕτη εἰδήσις δοθείσα οὕτω πῶς ἀποτόμως, παρέλυσεν διὰ μιᾶς καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ταλαιπώρου Ἑλένης. Ἠσθάνθη ἐκλείπουσαν τὴν ψυχὴν της, καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ τραυλίσῃ διὰ τῶν μελανῶν καὶ συσφιγμένων χειλέων της,

— Δὲν αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου καλὰ, ὡς ἀναχωρήσωμεν . . .

— Θὰ περάσῃ, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν ἀτάραχον ὁ στρατηγός, λαβὼν τὴν ἀνθοδέσμην πετοῦσαν ἀπὸ τὰς χειρὰς της. Σὲ εἶχα εἰπεῖ, ἀγαπητή μου, ὅτι ἡ ὁσμὴ τῶν ἀνθῶν αὐτῶν θὰ σὲ πειράξῃ.

— Σὲ παρακλῶ, ὡς ἀναχωρήσωμεν . . . λειποθυμῶ . . . ἐπανέλαβεν ὅλως ἐνδίκως ἡ Ἑλένη.

Ὁ στρατηγὸς δὲν ἀπεκρίθη· ἤνοιξε τὴν θύραν, κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν σύζυγόν του, καὶ μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν των.

Μετὰ τὸ θλιβερόν τοῦτο συμβεβηκός, ἐπανῆλθα περίλαπτος εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ διενυκτέρευσα ἀγρυπνός.

Τὴν ἐπιούσαν ἠθέλησα νὰ ἐκπληρώσω τὴν τελευταίαν παράκλησιν τοῦ Ὀσμὸνδου· λαβὼν ὁμῶς ἀνὰ χεῖρας τὸ χαρτίον ἶδα ὅτι εἶχε στίγμα αἵματος. Νὰ τὸ ἐγχειρίσω οὕτω πῶς καθημαγμένον εἰς τὴν Ἑλένην, καὶ νὰ προσθέσω εἰς τὰς τόσας ὀδύνas της καὶ τὴν ὀδύνην αὐτήν ; Ἐδίστασα ἐπὶ πολὺ, ἠπόρουν πῶς νὰ τολμήσω νὰ ἐκπληρώσω τοιαύτην ἐντολήν.

Πολλὰ ὦραι παρελθον ἐν τοιαύτῃ ἀμηχανίᾳ· μετέβην μέχρι τῆς πύλης τῆς οἰκίας της, καὶ ἐνῶ ἤτοιμάσθην νὰ κρύσω αἱ δυνάμεις μου μὲ κατέλιπον. Ἀνελπίζτως ἐνθυμήθην ὅτι εἰς τῶν φίλων μου κατεγίνετο εἰς χημικὰς ἐργασίας καὶ ἔδραμα πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν τὸν εὗρον παρακάλεσα νὰ τὸν εἰδοποιήσουν νὰ μὲ περιμεῖνῃ τὴν ἐρχομένην πρωΐαν. Τῷ ἔδειξα τὴν ἐπιούσαν τὸ χαρτίον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκαθάρισε χωρὶς νὰ μείνῃ ἡ ἐλαχίστη κηλὶς.

Ἐσημαινὶν ἡ τετάρτη ὅταν ἐφθασα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Σαυγερὰν· ἡ εἰσοδος ἦτον ἀπηγορευμένη, ἀλλ' ἐγὼ ἐπιμείνας ἐμῆκα.

Ἀλλ' ὦφίλα μου ! δὲν θὰ λησμονήσω πώποτε ὅ,τι ἶδα. Ἡ Ἑλένη ἦτον μόνη, καὶ τὸ ὠραῖον πρόσωπόν της, ἀσπραμέλανον, ἦτον καταβεβηγμένον ἀπὸ δάκρυα. Ὁ πόνος της ἦτον ἄμετρος· εἶχε τὴν κεφαλὴν προσκλινῇ καὶ τὰς χεῖρας ἠνωμένας, ἐνῶ οἱ μὲν ὀρθαί μοί της, τῶν ὁποίων τὸ ἀμυδρὸν βλέμμα ὑψόνατο πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐξέφραζαν ἀπαλπισίαν, τὰ δὲ χεῖλη της ἐφιθύριζαν προσευχήν. Ἐφάνετο ὀλόκληρος ὅτι δὲν ἔπασχε πλέον εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ὅτι ἦτον πλησίον τοῦ οὐρανοῦ. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἦτον ἄγγελος

λύπη. Σταθείς εἰς τὸ κατώφλιον δὲν ἐτόλμων οὔτε νὰ πλησιάσω, οὔτε καὶ νὰ κινηθῶ· μ' ἐφαίνετο ὅτι καὶ ὁ ἐλάχιστος κρότος, καὶ ἡ ἐλαχίστη πνοὴ ἐδύνάτο νὰ διασκεδάσῃ τὴν οὐρανίαν ἐκείνην ὀπτασίαν. Ἡ οἰκία τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἦτον τόσῳ θεία, τόσῳ δειλὴ, καὶ τόσῳ ἀγνή, ὥστ' ἐμάντευσε τὴν παρουσίαν μου. Ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐγὼ ἐπροχώρησα. ἔφερε τὰς δύο χεῖρας εἰς τὸ πρόσωπόν της διὰ νὰ κρύψῃ τὰ δάκρυά της, καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἔτρεμε μέχρι βάθους καρδίας.

— Συγχωρήσατέ με, Κυρία, εἶπα, διότι ἐμῆκα χωρὶς ἄδειαν· πλὴν ἔρχεται νὰ σὰς ἰδῇ φίλος γνωρίζων πόσον καθαρὰ εἶναι ἡ λύπη σας καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων... Κυρία, ἄφετε νὰ τρέξουν ἀφόδως τὰ δάκρυά σας· αἱ χεῖρες σας ἂς μὴ κρύπτουν τὸ πρόσωπόν σας.

Ἡ Ἑλένη δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐπανέφερε μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰς χεῖρας εἰς τὰ γόνατά της, καὶ ἀνεσκήνωσε ἀταράχως τὴν κεφαλὴν. Οἱ ὀφθαλμοὶ της ἦσαν ξηροὶ, ὥστε θὰ ἔλεγέ τις ὅτι δὲν ἐπασχεν· ἡ ἀπελπισία της ἐσυγκεντροῦτο σιωπηλῶς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς καρδίας της. Ἐφοβούμεν μὲν ἔλθῃ ὁ στρατηγός, καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐπιβραβεύον ἐντολήν. Τέλος πάντων τὴν ἐπλησίασα, καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς ἐστίας διὰ νὰ κρύψω τὴν ταραχήν μου,

— Κυρία, ὑπετραύλισα, ὁ Ὀσμόνδος μ' ἐφάνερωσε τὰ πάντα.

Ἄμ' ἀκούσασα τὸ ὄνομα τοῦ Ὀσμόνδου συνεταράχθη ὅλη, ἔβαλεν ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας εἰς τὸ στήθος της, καὶ μὲ ἠτέλει. Ἐγὼ δὲ ἐξηκολούθησα·

— Ἦμην προχθὲς εἰς τὸ θέατρον· ὁ Κ. Σερνιὺ δὲν μ' ἐγνώριζεν, ἀλλὰ μὲ εἶχεν ἰδεῖ εἰς τὴν οἰκίαν σας, καὶ ἔλθων πλησίον μου, μ' ἐναπιστεύθη τὰ συμβάντα· μὲ εἶπεν ὅτι ἀχρεῖός τις ἐτόλμησε νὰ σὰς συκαφαντήσῃ, σὰς τὸ πρωτότυπον πάσης ἀρετῆς, ὅτι ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ μονομαχήσῃ μὲ τὸν συκοφάντην, καὶ μὲ παρεκάλει νὰ γίνω μάρτυς του. Τὸν παρηκολούθησα, καὶ ἐδέχθην εἰς τὰς ἀγκάλας μου... τὸν ταλαίπωρον Ὀσμόνδον, ὅστις εἰς σὰς ἀφιέρωσε καὶ τὸν τελευταῖον λογισμόν, καὶ τὴν τελευταίαν εὐλογίαν του.

Ἄφρονος καὶ ἀκίνητος μὲ ἤκουεν ἡ Ἑλένη· ἡ πνοὴ της ἦτον βαρεῖα καὶ τὸ στήθος της ἐξωγκοῦτο. Ἀφοῦ δὲ διέκοψα ἐπὶ μικρὸν τὸν λόγον μου, διότι ἡ λύπη μὲ κατέδαλεν, ἐπανέλαβα·

— Ἐστρεψε πρὸς ἐμὲ τὸ πρόσωπόν του καὶ εἶπε· θ' ἀποθάνω· σ' ἐξερυστηρεύθην τὸν εἰσεβῆ ἔρωτά μου· ὅταν ἐκπνεύσω ὑπάγε εἰς τὴν οἰκίαν της, δὸς εἰς αὐτὴν τὸ χαρτίον τοῦτο, καὶ εἰπέ ὅτι εἶναι ἐκ μέρους τοῦ Ὀσμόνδου ὅστις εὐχεται δι' αὐτήν.

Καὶ ἐνεχείρισά πρὸς τὴν Ἑλένην τὸ χαρτίον.

Αὕτη δὲ τὸ παρετήρησε πολλὴν ὥραν χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ, καὶ ἔπειτα τείνας τὴν χεῖρα, τὸ ἔλαβεν. ὦ φίλε μου! ἡ χεὶρ της ὅταν μὲ ἤγγισε μ' ἐφλόγισεν ὥς πῦρ· τὸ ἦνοιξε βραδέως, ἐσηκώθη, καὶ ἀνέγνωσε μὲ φωνὴν ἀσθενῆ.

• Ὑγίαινε, κυρία, ὑγίαινε διὰ παντός· ἀλλὰ δὲν

ἠμπόρεσα νὰ μείνω ἀδιάφορος καὶ ψυχρὸς ἀπέναντι ἐκείνης... »

Ἀλλ' ἡ φωνὴ ἐξέλιπεν ἀπὸ τὰ τρέμοντα χεῖλη της, αἱ δυνάμεις της τὴν ἐγκατέλειπον, καὶ μόνος ὁ νοῦς της ἐπέζη. Ἐπειτα ἔπεσεν εἰς τὸ θρανίον της.

— Ὀσμόνδε! ἀνέκραξε μὲ φωνὴν πνιγνῆν, ῥίψασα καὶ νέον βλέμμα ἀλγεινὸν εἰς τὸ χαρτίον τὸ ὁποῖον ἐκράτει εἰσέτι ἀνοικτὸν εἰς τὰς χεῖράς της.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἠνοίχθη ἡ θύρα, καὶ εἰσῆλθεν ὁ στρατηγὸς Σαγγεράν. Ἐνόησα δὲ ἀμέσως πόσον ἦτον ἀναγκαῖον νὰ κρύψω καὶ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον τῆς ταραχῆς μου. Διευθύνθην λοιπὸν ἀδιστακτικῶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἔπειτα τὴν δεξιάν· ἀλλ' ἐτρόμαξα ἰδὼν τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου καὶ τὸ βλοσυρὸν τοῦ βλέμματός του. Μοῦ ἀντέσφιγξε καὶ αὐτὸς τὴν χεῖρα, νέυσας διὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ δὲν εἶπεν οὐδὲ λέξιν πρὸς τὴν Ἑλένην. Μετὰ μικρὸν ἀνεχώρησα.

Ἰδοὺ δὲ τί διέτρεξε μετὰ ταῦτα.

Ὁ στρατηγὸς ἐκάθησεν εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσας, καὶ ἐκδελὼν ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του γραμματίον εἰσόδου, εἶπε μὲ ἥθος ἀτάραχον·

— Ἀπόψε θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ θέατρον· παριστάνουν τοὺς Ὑγερότους.

Ἡ Ἑλένη ἀνεσκήνωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ ὄνομα θέατρον συνετάραξε καὶ αὐτὰ τὰ σπλάγχνα της.

Ἰδοὺ τὸ εἰσιτήριον, ἐπανελάβεν ὁ στρατηγός. Καὶ τὸ ἔβαλεν ἐπὶ τῆς ἐστίας.

Μετὰ μικρὴν σιωπὴν ἡ Ἑλένη, στραφείσα ὀλίγον πρὸς τὸν σύζυγόν της,

— Κύριε, εἶπε μὲ φωνὴν χαμηλὴν, πάσχω πολὺ σήμερον.

— Θὰ σὲ ὠφελήσῃ.

— Πλὴν, κύριε!

Καὶ ἐσιώπησε, διότι ἶδε τὸ βλέμμα τοῦ Κ. Σαγγεράν προσηλωμένον ἐπάνω της, κατὰ ψυχρον καὶ διαπεραστικόν.

Καὶ ὅμως δὲν ἐδύνάτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ θέατρον.

— Μίαν ἄλλην ἡμέραν, ἴσως... εἶπε· σήμερον ὅμως δὲν ἠμπορῶ...

— Θὰ μὲ συντροφεύσῃς, ἀγαπητή μου.

— Σὲ βεβαιῶνω ὅτι πάσχω πολὺ, καὶ θὰ λειποθυμήσω εἰς τὸ θέατρον.

— Ἐξ ἐναντίας ἡ μουσικὴ θὰ σὲ ὠφελήσῃ. Δὲν ἐνθυμεῖσαι ὅτι, ὅταν ἦσο πρὸ τινος καιροῦ ἀσθενῆς, πόσον ἡ μουσικὴ ἐμπόδιζε τὴν προόδον τοῦ πυρετοῦ; Θὰ ὑπάγωμεν ἀφεύκτως.

Ἡ Ἑλένη δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐκυψε τὴν κεφαλὴν! Ἐκεῖνος δὲ καλέσας ἕνα ὑπρέτην,

— ἸΝὰ ἦναι, εἶπεν, ἐτοίμη ἡ ἀπόψε ἡ ἄμαξα εἰς τὰς ἑπτὰ.

Καὶ ὑπῆλθεν εἰς τὸ θέατρον. εἰς τὸ αὐτὸ θεωρεῖον, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν! Ἐάν μόνον ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ἡ Ἑλένη θὰ ἔβλεπε τὸ θεωρεῖον ὅπου ἐκάθητο πρὸ δύο ἡμερῶν ὁ Σερνιὺ· ἕκαστος τόνος, ἐκάστη φωνή, ἀνεθυμίζε τὴν φρικώδη σκηνήν. Φαντάσθητι, φίλε μου, τί θὰ ὑπέφερεν ἡ ἀθλία! Φαντάσθητι ὅμως καὶ τὴν ἐκστασίαν μου ὅταν, στρέψας μηχανικῶς τὸ

βλέμμα πρὸς τὸ θεωρεῖόν της τὴν ἰδᾶ! Μὲ ἐφάνη ὅτι ὠνιρεύομένη. Αὐτὴ εἰς τὸ θέατρον! αὐτὴ ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν εὗρεκα τὸ πρωὶ σχεδὸν νεκράν! Μὲ ἐφαίνετο ἀδύνατον. Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης δὲν ἐβλεπα παρὰ μόνην αὐτήν.

Ἐκάθηντο ἀκίνητος ὅπως τὴν βλέπεις ἀπόψε. Ὅταν δὲ ἐφθασεν ἡ τρίτη πρῶξις, ἐμάντευσά πόσον θὰ ἐπασχεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐξήφθησαν, καὶ προτείνασα τὴν κεφαλὴν ἤκουσ με προσοχήν· παριστάνετο τότε ἡ σκηνὴ τῆς μονομαχίας.

Ὅταν ἤκουσθῃ ἡ φράσις αὐτῇ· «διὰ νὰ μὲ διεκδικήσῃς ἐξυθριστεῖσάν,» ἐπρεπε νὰ τὴν ἐβλεπας, φίλε μου! Εφαίνετο, εἰ καὶ σιωπῶσα καὶ ἀκίνητος, ὁλόκληρον τὸ τρομερὸν μαρτύριόν της. Ὅλοι ἐνόμιζαν ὅτι ἡγάπα περιπαθῶς τὴν μουσικὴν, καὶ κανεὶς δὲν ἐμάντευσεν τί ἐκρύπτετο ὑπὸ τὰ ἄνθη τῆς κεφαλῆς της. Ἐγὼ μόνος τὸ ἔξευρα, ἐγὼ μόνος συνέπασχα μὲ αὐτήν, ἐγὼ μόνος ἐγνώριζα τὸ μυστικόν της. Ταλαίπωρος Ἑλένη! ὁποῖα ψυχὴ γενναία καὶ καρτερικὴ!

Ἀλλ' ἤγγιζεν ἡ ὀλεθρία ὥρα.

Ἀντήχει ψαλλόμενος ὁ στίχος οὗτος·

« Et bonne épee et bon courage

• chacun pour soi et Dieu pour tous. »

Ἐάν ποτε ἤκουσες, φίλε, τὸ μέρος τοῦτο, θὰ ἡσθάνθῃς βεβαίως τὸ ἀνδρικόν, τὴν ἰσχὺν, τὸ ἐνθουσιαστικόν του. Ἡ μουσικὴ εἶναι θαυμασία, εἶναι φρικτὴ ὡς αἱ σπάθαι ἐκείναι τὰς ὁποίας αἱ χεῖρες τῶν πολεμιστῶν πᾶλλον ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των, καὶ πᾶς τόνος ἤγει ὡς φωνὴ ἐμμανὲς ἢ ὡς ἀπειλὴ θανάτου. Ἄν ἡ μουσικὴ αὐτὴ ἐπενεργῇ ἀκατασχέτως ἐφ' ἡμῶν, φαντάσθῃτι πόσον θὰ κατεσπάρασσε τὴν ψυχὴν τῆς ταλαίπωρου ἐκείνης. Ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐξῆ πλεον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἀλλ' ὅτι κατείχετο ὁλόκληρος ἀπὸ τὴν μνήμην τοῦ φονευθέντος, ἱσταμένου ἐνώπιόν της, συμβαδίζοντος μὲ τὸ δῶμα, καὶ συνενόνοντος τὰς φωνάς του μὲ τοὺς τόνους τῆς μουσικῆς. Ἐνθυμούμαι εἰσέτι τὴν ὥραν ἐκείνην ὡς ἂν ἦτον τῶρα· ἔβαλε τὰς δύο χεῖρας εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της, ὡς φοβουμένη νὰ ἰδῇ, καὶ ἔπειτα τὰς ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ στήθους της, Μὲ ποῖαν δύναμιν νευρικὴν θὰ ἐκράτει τὴν καρδίαν της! τὸ βλέμμα της ἦτον ἀκίνητον καὶ ἀπλανές, καὶ φλογερὸν καὶ ἀμαυρὸν συνάμα.

Τὸ ἄσμα εἶχε τελειώσει, καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι ἀντιπραταχθέντες ἀντέκρουσαν τὰ ξίφη των, καὶ δύο ἐγγχειρίδια ἐλαμψαν εἰς τὰς ἀριστερας των. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἡ Ἑλένη ἠθέλησε νὰ ὀρκίσῃ· ἀλλ' ἔπειτα ἀρῆκε φωνὴν βραγχώδη, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐκλείσθησαν, καὶ ἔπεσε λειποθυμήσασα.

Ἐξ αἰτίας τῆς περιστασεως ταύτης διεκόπη ἡ παράστασις, καὶ ἐν ἀκαρεῖ διεδοθῇ ἀπὸ θεωρείου εἰς θεωρεῖον ἡ εἰδήσις ὅτι ἡ Κ. Σαιγγερὰν ἔπαθε.

Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τὸ ψυχρὸν καὶ γαλήνιον πρόσωπον τοῦ στρατηγοῦ δὲν ἠλλοιώθη οὐδὲ κατὰ μικρόν. Ὅταν μόνον ἐλειποθύμησεν ἡ Ἑλένη, αἱ δύο ὀφρὺς του συνεστάλησαν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν ἀταράχως εἰς τὰς ἀγκάλας του ὡς ἂν ἐκοιμάτο, ἔδωκε πρὸς αὐτήν ὡς ἀναπνεύσῃ ζωογονικὴν τινὰ εὐ-

ωδίην. Αὐτὴ δὲ ἀννήψασα μικρὸν κατὰ μικρόν, παρετήρησεν ἐκθαμβὸς καὶ περίφοβος τὸ περὶ αὐτὴν πλῆθος, καὶ εἶπε μὲ φωνὴν χαμηλὴν.

— ὦ Θεέ μου! τί συνέβη; θὰ ἔπαθα πολὺ.

Καὶ ὁ μὲν σύζυγός της δὲν εἶπε πρὸς αὐτήν οὐδὲ λέξιν, μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεχώρησαν καὶ οἱ δύο.

Ἡ πένθιμος αὐτῇ σκηνὴ ἐξωγραφήθη ἐκτοτε ἀνεξαλείπτως εἰς τὴν μνήμην μου. Κατ' ἐμὲ τοῦ Ὀσμὸνδου ἡ τύχη ἦτον προτιμωτέρα διότι αὐτὸς τοῦλάχιστον δὲν χεῖσθαι.

Μετὰ τοῖς ἡ τέσσαρας ἡμέρας παριστάνοντο ἐκ νέου οἱ Ὑγερότοι, καὶ ἡ Ἑλένη ἦτον εἰς τὸ αὐτὸ θεωρεῖον, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἔχουσα τὸ αὐτὸ ὠχρὸν καὶ ἀκίνητον πρόσωπον. Ἐπασχέ μόνον μὲ πλειότεραν καρτερίαν καὶ δύναμιν, καὶ ὑπέστη μέχρι τέλους τὸ νέον μαρτύριον τὴν ἐβλεπα ἀδιακόπως, καὶ ἡσθάνομην παγόνουσαν τὴν καρδίαν μου. Οὐδ' ἐκινεῖτο, οὐδ' ἐδάκρυζεν, οὐδὲ ὠμίλει, ἀλλὰ φρικῶδες ἦτον τὸ ἥθος της! Δὲν ἐπίστευα πρὶν διαλογεῖσθαι ὅτι ὁ πόνος τῆς ψυχῆς συγκεντρούμενος οὕτω πως ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλοιόνηι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὸ πρόσωπον.

— Ἀλλ' ὁ σύζυγός της, κρώτησεν ὁ Ρεῦβάλ, δὲν παρατήρει τὴν ὠχρότητα της αὐτῇ;

— Ἀγνοῶ· ἦτον πάντοτε ὀπίσω της, ψυχρὸς, ἀτάραχος καὶ ἀπαθὴς ὅσον καὶ ὅταν τὸν ἐπρωτογνώρισα. Καὶ ὅμως μὲ εἶχε φανῇ, ὅταν ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅτι ὁ τραχὺς καὶ ἀναίσθητος αὐτὸς χαρακτηρισμὸς τοῦ εἶχε γενεὴ ἡπιώτερος· εἶχα πολλάκις υποθέσει ὅτι ἐμειδίων τὰ κατὰψυχρα χεῖλη του, καὶ ὅτι ἐπρόφερε λέξεις τινὰς γλυκαίας καὶ φιλοφρόνους... Δὲν ἔξευρα τί νὰ συλλογισθῶ. Θὰ τὸ πιστεύσῃς, φίλε μου; ὅσαςκις παρέστησαν τοὺς Ὑγερότους, ἡ Ἑλένη ἦτον εἰς τὸ θέατρον, πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ θεωρεῖον, πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, καὶ μὲ τὸ αὐτὸ κάτωχρον πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἔχει ἀπόψε.

Πολλάκις μὲ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ ὑπάγω εἰς τὸν Κ. Σαιγγερὰν καὶ νὰ τὸν εἰπῶ, «Εἶσαι λοιπὸν τυφλός; δὲν βλέπεις πόσον τήκεται ἡ ταλαίπωρος αὐτὴ; Δὲν ἐννοεῖς ὅτι τὴν φονεύεις καὶ ὅτι κυρμῖν ἐσπέραν θὰ τὴν ἐκβάλῃς νεκράν ἀπὸ τὸ θέατρον;» Καὶ διὰ νὰ σώσω τὴν Ἑλένην, ἤμην ἐτοιμος νὰ διηγηθῶ καὶ τὴν ἱστορίαν της. Τὴν γνωρίζω φίλε μου τὴν νέαν αὐτήν· τὰ πάθη, τὰ δάκρυα, ἡ λύπη, ἡ καρτερία, ἰδοὺ ὅλη ἡ ὑπαρξὶς της. Θὰ προχωρήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τροπὸν ἕως οὗ τὴν ἐγκαταλείψουν ὅλοι της αἱ δυνάμεις, ἕως οὗ ἡ καρδία της παύσῃ νὰ πάλλῃ· ἀλλ' ἕως τότε οὔτε λέξιν, οὔτε παράπανον, οὔτε πόνον, δὲν θὰ προφέρουν τὰ χεῖλη της· ἀλλ' οὔτε ἐλεγχος συνειδήσεως δὲν θὰ τὴν τύπτῃ. Θὰ πέσῃ διὰ νὰ μὴ σηκωθῇ πλέον, καὶ θὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς διὰ νὰ μὴ τοὺς ἐξανανοίξῃ.

Ἰδοὺ, Ρεῦβάλ, ἰδοὺ ἡ θλιβερά ἱστορία τῆς γυναικὸς ἡ ὁποία εἶναι εἰς ἐκείνο τὸ θεωρεῖον, πλησίον τῶν ἄλλων γυναικῶν, αἵτινες γελοῦν καὶ εἶναι ἴσως εὐτυχεῖς, φέρουσαι ἀδάμαντας καὶ ἄνθη. Πόσα μυστήρια καὶ πόσα δάκρυα, φίλε μου, κρύπτονται μεταξὺ τῆς τύχης τοῦ κόσμου!

— Ταλαίπωρος Ἑλένη! ἀνέκραξε μὲ πάλλουςαν φωνὴν ὁ Ρεῦδάλ, πόσον πρέπει νὰ πάσχη ἀκόμη!

Τρεῖς ἐβδομάδες παρήλθαν ἔκτοτε.

Μίαν ἐσπέραν ἐμῆκα εἰς τὸ θέατρον, καὶ ἶδα ὅτι παρίσταναν τοὺς Ὑγερότους. Ὁ Ρεῦδάλ ἦλθε πρὸς ἐμὲ, καὶ εἶπε·

— Τὸ θεωρεῖον εἶναι κενὸν ἀπόψε.

— Ναί... κενὸν, ἀπεκρίθη.

Καὶ ἐκαθήσαμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅπου καὶ πρὸ τριῶν ἐβδομάδων· καὶ ἀταίσας περιλυπὸν τὸν φίλον μου, εἶπα·

— Ἀπέθανε! Ναί ἡ Ἑλένη ἀπέθανεν εἰκοσαετής! Πλὴν, φίλε μου, ἀς μὴ λυπώμεθα· ἡ ζωὴ της ἦτον σειρά ἐκδιόκοπος βλαάνων, καὶ ὁ Θεὸς τὴν εὐσπλαγχνίσθη καὶ τὴν ἔκοψε.

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ὁσμόνδου, καθ' ἐσπέρας, μόλις ἐσήμεναν ὅκτῳ ὥραι, καὶ μία φωνὴ ἀνέκραξε τραχέως τὰς λέξεις ταύτας·

— Εἰς τὸ θέατρον, κυρία!

Καὶ ἡ ἀθλία Ἑλένη, ὑπακούουσα εἰς τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην τοῦ ἀνδρός της διαταγὴν, ἤρχετο εἰς τὸ θέατρον, καὶ, καταδικασμένη νὰ βλέπῃ τὸ αὐτὸ δράμα, ν' ἀκούῃ τὰς αὐτὰς λέξεις, ν' ἀνεθυμῆται τὴν εὐγενῆ ἐκείνην καρδίαν ἣτις, μόλις φανεῖσα ἐνώπιόν της, ἐτέθη ὡς ὄνειρον, ἐδιέχετο νὰ παρίσταται αἰωνίως μάρτυς τῆς τραγωδίας ἣτις ὑπέσκαπτε τὴν ζωὴν της, ἀροῦ κατέστρεψε μίαν ἄλλην...

Μόλις ἐλάμβανεν ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν οἰκίαν της μικρὰν ἀνὰψυχὴν, καὶ ἡ ἀσπλαγχνος φωνὴ ἤκούετο ἐκ νέου,

— Εἰς τὸ θέατρον, κυρία!

Καὶ τὸ μαρτύριον αὐτὸ ἀνεγοῦτο ἀκαταπαύστως, καὶ τὸ θυμὸν ἐσύρετο εἰς τὴν σφαγὴν. Μεταξὺ μιᾶς καὶ ἄλλης παραστάσεως, ἡ Ἑλένη ἐγίνετο ὡχρότερα· μεταξὺ μιᾶς καὶ ἄλλης παραστάσεως νέκρυτις ἐχαράσσετο εἰς τὸ μέτωπόν της· διότι ἡ λύπη γηράσκει τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἡ ἀθλία ἐσπίσθη χωρὶς νὰ γογγύσῃ, χωρὶς νὰ παραπονῆθῃ, καὶ ὅταν ἐνόησεν ὅτι ὁ θάνατος ἐπλησίαζεν, ἐπάσχειν ἴσως εὐγνωμονοῦσα! Τὸ θυμὸν λοιπὸν ἐδέχετο ἐν σιωπῇ τὸ ἐγκλημα, τὸ ὅποιον ἐπρατταν ὁ δῆμιος χωρὶς ν' ἀπαντᾷ ἐμπόδιον.

Ἀλλὰ μίαν ἐσπέραν, καθ' ἣν αἱ λέξεις αὐταὶ «εἰς τὸ θέατρον Κυρία!» ἤκούσθησαν ἐκ νέου, ἡ Ἑλένη ἦτις παρηκολούθει ἀμέσως τὸν σύζυγόν της, ἔμεινεν ἀκίνητος εἰς τὸν σκύμποδά της. Αἱ λέξεις ἀντήχησαν τραχύτερον καὶ ἐντονώτερον· ἀλλ' ἐκείνη μόλις ἀνασηκώσασα τὸ κάτωχρον πρόσωπόν της,

— Κύριε, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν μόλις ἀκουσθεῖσαν, δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ σηκωθῶ.

Καὶ ἐκλείσθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ της, καὶ στεναγμοὶ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸ στήθος της, καὶ αὐτὴ ἔμεινεν ἀναίσθητος!

Τὴν μετέφεραν εἰς τὴν κλίνην της, καὶ ἰατρός, προσκληθεὶς ἀμέσως, ἐδήλωσε μὲ τρόπον θετικώτατον, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀσθενοῦς ἐκείνου σώματος ἦτον ἐν τῷ σθένει, καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπίς σωτηρίας.

Ἐμίλησε δὲ παρρησίᾳ, διότι εἶλεπεν ἐνώπιον αὐτοῦ γυναῖκα μειδίωσαν πρὸς τὸν θάνατον, ἀνδρὰ ἀναμένοντα αὐτὸν ἀνίεως, καὶ θρέφας μὴ ἐνοεῖν. Ἡ ψυχὸρραγοῦσα ἐζήτησε τὸ παιδίον της, τὸ ὅποιον ἐγέλασεν ὡς ὅλα τὰ παιδιά ὁσάκις τὰ καλοῦν αἱ μητέρες των. Ταλαίπωρον θρέφας, τὸ ὅποιον δὲν χεῖσθαι τοῦ ὅτι τελευταίαν τότε φορὰν ἔστεινε πρὸς αὐτὸ τὰς χεῖρας ἡ μήτηρ του!

Ἐδῶκε τὴν ξανθὴν κεφαλὴν του εἰς τὸ στήθος της, ἐφίλησε τὴν κόμην, τὸ μέτωπον καὶ τὰ μειδίωντα χεῖλη του, καὶ ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανόν. Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ! ἀροῦ ἐστρεψε τὸ βλέμμα περὶ αὐτὴν, ζητοῦσα εἰς τίνα νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ τέκνον της, μὴ θεωροῦσα κανέναν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπετάθη εἰς τὸν Θεόν!

Τὰ χεῖλη της ἐκινήθησαν ἐλαφρῶς καὶ ἐψιθύρισε λέξεις τινὰς ἀπὸ μόνον τὸν Θεὸν ἀκουσθεῖσας. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐφίλησεν ἐκ νέου τὸν υἱὸν της ὅστις ἀπακοιμήθη ἀταράχως εἰς τὰς ἀγκάλας της, καὶ τὸν ἠτένισεν ὥρας πολλὰς διότι αὐτὸς ἦτον ἡ μόνη της χαρὰ καὶ ἡ μόνη της παρηγορία, καὶ αὐτὸν μόνον ἐλυπεῖτο ἀποθνήσκουσα. Ἐμεινε δὲ ἱκανὴν ὥραν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, καὶ μετὰ ταῦτα ἐνευσε διὰ νὰ θάλωσι τὸ μικρόν της εἰς τὴν κοιτίδα του.

Σταυρώσασα ἀκολουθῶς τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους της, ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐξήπλωσε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ προσκέφαλόν της. Ὡς ἂν ἐτελείωσαν ὅλα τὰ ἔργα της ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνεπαύθη ὡς τις ἀναμένων τὸν ὕπνον· ἀλλὰ τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο, ὁ ὕπνος ἐμελλε νὰ ἦναι αἰώνιος!

Ὁ δὲ στρατηγὸς μὲ μέτωπον ζοφερόν καὶ μὲ βλέμμα ἄγριον ἵστατο ὀρθὸς παρὰ τὴν κλίνην· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ κάτωχρον πρόσωπον τῆς γυναίκος του, καὶ μὲ ἀπάθειαν παρήρει τὰς ταχείας προόδους τῆς τελευταίας της ἀγωνίας. Καὶ τῶντι τὸ στήθος τῆς Ἑλένης ἐξωγούτο μὲ δυσκολίαν, αἱ χεῖρές της συνεσφίγγοντο σπασμωδῶς, καὶ λεληθότα τινὰ παράτονα ἐξέφευγαν ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Καὶ ἦλθεν ὥρα, ὥρα ἀπουκταία, καθ' ἣν ἐφάνη ὅτι τὸ εὐθραυστον ἐκεῖνο πλάσμα θὰ συνετρίβετο διὰ παύσεως!

Τότε ὁ στρατηγὸς ἐκύψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γυναῖκά του· τὸ βλέμμα του ἐζήρη ἀπαισίως, καὶ ἡ ἀκάθεκτος σκληρότης τῆς σιδηρᾶς καρδίας του μετέβη εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ὅλον του τὸ σῶμα ἀνέφριξε, καὶ μὲ φωνὴν πνιγρὰν ἐψιθύρισεν εἰς τὰ ὠτία τῆς Ἑλένης,

— Τὰ ἤξευρα ὅλα, καὶ ἐκλείσθη!...

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχὸρραγοῦσας ἠνοίχθησαν ἀμέσως, ἡ ζωὴ ἐφάνη ἐπανελθεῖν, καὶ τὸ μέτωπόν της ἀνυψώθη εὐγενές καὶ ὑπερήφανον. Ναί, φίλε μου, εὐγενὲς διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγνότητά της, ὑπερήφανον διὰ τὰ παθήματα καὶ τὸν θάνατόν της. Τὰ χεῖλη της συνεστάλησαν περιφρονητικῶς, διότι δὲν εἶχε τὴν δύναμιν οὐδὲ λέξιν νὰ προσέρῃ. Ἐνῶ δὲ προσήλωσεν εἰς τὸν σύζυγόν της βλέμμα ἀγανακτικῶς, ἡ χεὶρ της ἤρπασεν ἐπιστολὴν κρυμμένην ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν της. Τὸ χαρτίον ἦτον ζωομένο ἀπὸ

τὰ δάκρυα . . . ἤθελαν δὲ νὰ τὸ δώσῃ πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἀλλὰ τὴν ἐγκυτέλιπεν αἱ δυνάμεις της, καὶ αὐτὸ ἐπέσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ στρατηγοῦ. Οὗτος δὲ τὸ ἤρπασεν ἀμέσως, καὶ πλησιάσας εἰς τὸν φανὸν ἀνέγνωσε τὰ ἐφεξῆς·

«Υγιαίνειτε, κυρία, υγιαίνειτε διὰ παντός· ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ μείνῃ ψυχρὸς καὶ ἀπαθὴς ἀπέναντι τῆς ἐδελυρᾶς συκοφαντίας ἣτις ἐπροσπάθει νὰ στιγματίσῃ τὴν εὐγενῆ καὶ καθάρην σας καρδίαν. Ἐμελλὰ ν' ἀναχωρήσω αὖτις, καὶ ὑπκούσας εἰς τὰς θελήσεις σας, νὰ ἀναχωρήσω ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου κατοικεῖτε. Δὲν ἐγόγγυσσα πώποτε, διότι, ὡς καὶ ὑμεῖς, ἐπεβίβστην τὸν ἱερὸν δεσμὸν ὅστις σᾶς συνδέει μετ' ἄλλου. Πράττω ὅμως πλείοτερον ἀφ' ὅσον ἐξυψήσατο· ἀναχωρῶ ἀπόψε διὰ νὰ μὴν ἐπιστρέψω πλέον. Υγιαίνειτε, κυρία· ὁ Θεὸς νὰ διαχύσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας ἀξίαν ν' ἀπολαύῃ πάσης εὐδαιμονίας, τὰς πολυτιμοτάτας εὐλογίας του. Ἐνίοτε δὲ, ὅταν προσεύχεσθε, ἀνακαλῆτε εἰς τὴν μνήμην σας καὶ τὸν

πιστὸν δοῦλόν σας

Ὅσμὸνδον Σερικιῶ.»

Δάκρυα κατέβρεζαν τὸ πρόσωπον τοῦ στρατηγοῦ.

— Ἐλένη! . . . ἀνέκραξε μὲ φωνὴν σπαριζικάρδιον ὁρμήσας πρὸς τὴν κλίνην της.

Ἄλλ' ἢ Ἐλένη δὲν ἔζη πλέον!

Τὸ πρόσωπόν της διετήρει τὴν γαλινίαν ἀγανάκτησιν ψυχῆς καθαρᾶς καὶ εὐγενοῦς, ἀνάνδρως συκοφαντηθείσης. Εἰς μάτην ὁ στρατηγός, λαβὼν τὰς εἰσέτι θερμὰς χεῖράς της τὴν ἐκάλει . . . Τὴν ἀνεσήκωσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του κράζων·

— Συγχώρησόν με! . . . συγχώρησόν με! . . .

Ἄλλ' ἢ Ἐλένη ἔκειτο ἄπνους! εἶχεν ἤδη προσφέρει τὸν τελευταῖον λόγον, λόγον ἀθωότητος, λύπης, θάρρους καὶ ἀρετῆς, ἀλλ' ἴσως καὶ ἐπιπληξιας.

ΠΕΡΙ

ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

ΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

(Συνέχεια. Ἰδε Φυλλ. 35'.)

—ο—

Ὁ παιδαγωγὸς ἦτο δοῦλός τις. Ἐξελέγοντο δὲ ὡς παιδαγωγοὶ βεβαίως ὄχι μόνον οἱ φρονιμώτατοι καὶ ἐπισεικίστατοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνωτέρας παιδείας κἀτοχοί. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο σπανίως συνέβαινε, καὶ εἰς εὐκαταστάτους οἰκογενείας οὕτω περιγράφει ὁ

Πλάτων (Αὐτ.) τοὺς τοῦ Μενεξένου καὶ Αὐτίου ὡς ὑποβαρβαρίζοντας. Δεινότερα δ' ὁμιλεῖ ὁ Πλούταρχος (1) περὶ τῆς αὐτειδησίας [τῶν συγχρόνων του γονέων]· ἐπεὶ νῦν γε τὸ γινόμενον πολλοῖς ὑπερκαταγέλαστόν ἐστι· τῶν γὰρ δούλων τῶν σπουδαίων τοὺς μὲν γεωργοὺς ἀποδεικνύουσι, τοὺς δὲ ναυκλήρους, τοὺς δὲ ἐμπόρους, τοὺς δὲ οἰκονόμους, τοὺς δὲ θανειστάς· ὅ,τι δ' ἂν εὖρωσιν ἀνδράποδον οἰνόληπτον καὶ λίχνον πᾶσαν πραγματείαν ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι τοὺς υἱούς.»

Οἱ παιδαγωγοὶ λοιπὸν οὗτοι παρτηκολούθουν τοὺς παῖδας πανταχοῦ, ἰδίως δὲ εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον, καθὼς πληροφοροῦμεθα ἤδη ἀπὸ τὸν Αὐτίου τοῦ Πλάτωνος, ὅπου ῥητὶς λέγεται: «τί δὲ ποιῶν αὐτὸς ὁ παιδαγωγὸς σου ἄρχει; Ἄγων δὴ τοῦ, ἔφη, εἰς διδασκάλου» καὶ μεταξὺ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος ὑπῆρχε κατὰ τὸν Αἰσχίνην (κ. Τιμάρχ.) νόμος τις· «περὶ παιδαγωγῶν ἐπιμελείας,» ἀφορῶν αὐτὴν ταύτην τὴν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια φοίτησιν. Οἱ παιδαγωγοὶ ἔφερον τὰ βιβλία τῶν παιδῶν καὶ τὰλλα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸ Σχολεῖον, ἥτοι τὴν κιθάραν, ἂν καὶ πολλάκις καὶ ἰδιαίτεροι δοῦλοι ἔφερον αὐτὴν (2). Δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν ἂν οἱ παιδαγωγοὶ ἔμεναν παρόντες εἰς τὰ Σχολεῖα, καθὼς εἰς τὰ γυμνάσια, ἢ ἐπικυρήσαντο διὰ νὰ ἄγωσι τοὺς παῖδας εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐπειδὴ ἂν καὶ τὸ κυριώτερον οἶκημα τοῦ Σχολείου ὀνομάζεται παιδαγωγεῖον (τὸ ὅποιον καὶ σχολεῖον ὀνομάζεται), ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τοὺς παιδαγωγούς. Ἄλλως τε ἦτον ἀπηγορευμένον εἰς πάντα ἄνδρα, καὶ μάλιστα ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ἢ εἰς τὸ Σχολεῖον εἰσεῖδος ἐν καιρῷ παραδόσεως, ἐξαίρουμένων τῶν πλησιετέρων συγγενῶν τοῦ διδασκάλου. καὶ μὴ ἐξέστω, λέγει ὁ Αἰσχίνης (3), τοῖς ὑπὲρ τὴν τῶν παιδῶν ἡλικίαν οὕτω εἰσιέναι τῶν παιδῶν ἑνδον ὄντων, ἐὰν μὴ υἱὸς διδασκάλου, ἢ ἀδελφός, ἢ θυγατὶς ἀνὴρ· ἐὰν δὲ τις παρὰ ταῦτ' εἰσῇ, θανάτῳ ζημιούσθω. Ἄλλ' εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους φαίνεται ὅτι δὲν διετηρεῖτο αὐστηρῶς ὁ νόμος οὗτος τοῦ Σόλωνος· ἐπειδὴ ὁ Θεόφραστος μεταξὺ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ λάλου ἀναφέρει καὶ τοῦτο, ὅτι ὑπάγει εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ τὰς παλαίστρας, καὶ διὰ τῶν ἀδολεσχιῶν του ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ ἔργου τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν. Ἐμενον δὲ οἱ υἱοὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τούτων τῶν παιδαγωγῶν μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Τερεντίου (4) καὶ τοῦ Πλούταρχου (5). Παράδειγμα παιδαγωγοῦ μὲ ἀρχαῖα ἦθη, εἰς τὸν ὅποιον δὲν ἤθελε νὰ ὑπκούσῃ ὁ νέος, εὐρίσκεται παρὰ τῷ Πλάτῳ (6).

Ἀπὸ τοῦδε ἤρχιζε καὶ ἡ διδασκαλία, ἥτις ἐν γένει ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐγένετο, καὶ ἦτο διαμεμερισμένη εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ Γυμνάσια. Ἀληθινὰ ὁ Σωκρά-

(1) π. Παιδ. ἀγωγ. 7.—παράβ. Λυκούργ. 16. Ἀλκιβ. 1. (2) Λιβαν. Αὐγ. XXIV.—Λουκιαν. Εἰρώτ. 45. παραβ. Πολυδ. X, 59. (3) κ. Τιμάρχ.

(4) Andr. I, 1, 24. (5) π. T; Ἀλου. I.

(6) Baech. I, 2. III, 1, 3.